

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

Володимир ПОНОМАРЕНКО

" 23 " квітня 2024 р.

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242 ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
здобувач ступеня доктора філософії

Харків, 2024

Вступний іспит до аспірантури зі спеціальності 242 Туризм і рекреація включає теоретичну (закриті тестові питання) та практичну (відкрите професійно-орієнтоване завдання та професійно-орієнтоване (економіко-математичне) завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю) частини в межах галузевого стандарту вищої освіти України з підготовки магістрів, спеціалістів за спеціальністю 242 Туризм і рекреація.

Завдання вступного іспиту зі спеціальності складено з метою виявлення компетентностей (знань, вмінь, навичок) (табл. 1), якими володіє вступник до аспірантури для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з метою здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 242 Туризм і рекреація.

Таблиця 1

Основні компетентності, якими повинен володіти магістр (спеціаліст)
за спеціальністю 242 Туризм і рекреація

Компетентності
<i>Загальні:</i>
<ul style="list-style-type: none"> - набуття самостійного критичного стилю мислення, формування власної світоглядної позиції з сучасних парадигм розвитку економічної науки, проведення міждисциплінарних досліджень; - здатність самостійно розробляти та реалізовувати план проведення наукових досліджень на методичному рівні; - розуміння вимог щодо професійної етики; здатність використовувати основні педагогічні прийоми і методи під час роботи із аудиторією; вміння розробляти навчально-методичний комплекс дисциплін професійного спрямування; - здатність до спілкування і ефективної взаємодії іноземною мовою з широкою науковою спільнотою в галузі наукової та професійної діяльності; - досвід дослідження багатомірних економічних процесів, визначення закономірностей в великих обсягах первинних даних; вміння використовувати системно-динамічне моделювання у моніторингу економічних систем для підвищення рівня ефективності їх діяльності.
<i>Спеціальні (професійні, фахові):</i>
<ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення із існуючими концепціями та теоріями функціонування сучасних економічних систем, вивчення історичних передумов розвитку головних наукових парадигм; - вивчення теоретичних засад та набуття практичних навичок дослідження світового туристичного ринку, ідентифікації та прогнозування тенденцій формування міжнародних туристичних потоків;

- здатність використовувати методи і прийоми організації крос-культурних комунікацій у глобальному діловому середовищі, планувати діяльність туристичного підприємства на засадах етичності та соціальної відповідальності;

- використання комплексу маркетингу та комунікаційних технологій з метою аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування суб'єктів туристичного ринку, розробки та впровадження довгострокової стратегії діяльності туристичного підприємства та забезпечення його поточних операцій, побудови інформаційно-комунікаційної мережі між представниками органів влади, ділових кіл та суспільних організацій;

- засвоєння теоретичних основ економічної безпеки держави на різних рівнях управління, розуміння особливостей функціонування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності галузей національної економіки, що відносяться до сфери послуг;

- знання законодавчого базису регулювання туристичної діяльності на внутрішньому ринку та у галузі міжнародних відносин; розуміння завдань і пріоритетів, що постають перед державою у сфері захисту національних інтересів

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242 ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ

Екзаменаційний білет вступного іспиту зі спеціальності включає 50 закритих тестових питань однакового рівня складності, одне професійно-орієнтоване завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю та одне професійно-орієнтоване (економіко-математичне) завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю з таких комплексних тем:

Міжнародне співробітництво України у галузі туризму;

Державне управління туристичною діяльністю;

Регулювання туристичної діяльності на рівні регіонів;

Правові засади підприємництва у галузі туризму;

Ліцензування, стандартизація та сертифікація туристичних послуг;

Технології створення та реалізації туристичного продукту на внутрішньому ринку України;

Зовнішньоторговельні операції у галузі туризму;

Географія туризму України;

Географія туризму зарубіжних країн за макрорегіонами світу;

Інноваційні технології та автоматизація туристичної діяльності;
Економічна ефективність операцій у галузі туризму.

Розподіл балів відповідно до структури білету вступного іспиту зі спеціальності наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл балів відповідно до структури білету вступного іспиту зі спеціальності

№ з/п	Завдання	Оцінка
1	50 закритих тестових питань (одна правильна відповідь)	0-100
2	1 професійно-орієнтоване завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю	0-50
3	1 професійно-орієнтоване (економіко-математичне) завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю	0-50
	Всього	0-200

1 завдання – теоретичне завдання у формі тестування. Тестування дозволяє перевірити теоретичні знання абітурієнта та містить 50 закритих тестових питань. Кожне тестове питання має 4 відповіді, одна з яких є вірною. За правильну відповідь на одне запитання абітурієнт отримує 2 бали, таким чином, відповівши вірно на всі запитання, студент може отримати 100 балів.

2 завдання – професійно-орієнтоване завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю. Має на меті оцінити вміння абітурієнта аналізувати економічну інформацію, робити висновки стосовно часових та структурних тенденцій функціонування туристичної галузі, її ефективності у структурі національної економіки країни та глобальній системі міжнародних економічних відносин. Найвищий бал передбачає правильно проведені розрахунки, ґрунтовний порівняльний аналіз тенденцій фінансових макропоказників, наявність обґрунтованих висновків (за допомогою порівнянь та співставлень, обізнаності із загальними тенденціями розвитку досліджуваної області, здобувач показує рівень ерудованості, здатність синтезувати отримані знання з суміжних дисциплін). Висновки повинні бути чіткими та містити конкретні рекомендації. Максимальна оцінка за 2 завдання – 50 балів. Критерії оцінювання наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання професійно-орієнтованого завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю

Кількість балів	Критерії оцінювання
+ 5 балів	розраховані відносні показники динаміки по роках
+ 5 балів	проведено групування та оцінку показників відповідно до їхнього впливу на туристичну активність населення
+ 5 балів	проведено групування та оцінку показників відповідно до їхнього впливу на діяльність підприємств туристичної галузі
+ 5 балів	надано опис соціально-економічному профілю країни, визначено його вплив на місце країни на глобальному ринку
+ 5 балів	обґрунтовано вибір найбільш прибуткових та/або перспективних видів туризму
+ 5 балів	проведено оцінку географічної структури міжнародних туристичних потоків
+ 5 балів	проведено порівняльний аналіз показників динаміки
+ 5 балів	надано оцінку експортно-імпоротної діяльності у галузі туризму
+ 5 балів	визначено місце туризму серед інших галузей національної економіки країни, його важливість
+ 5 балів	проведено порівняльний аналіз показників країни із загальносвітовими показниками

3 завдання – професійно-орієнтоване (економіко-математичне) завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю. Має на меті оцінити вміння абітурієнта інтерпретувати обчислену економіко-математичну модель (економетричну або оптимізаційну). Максимальна оцінка за 3 завдання – 50 балів. Критерії оцінювання наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Критерії оцінювання професійно-орієнтованого (економіко-математичного) завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю

Кількість балів	Критерії оцінювання
1	2
50	Наведена правильна детальна інтерпретація всіх параметрів моделі, обчислених критеріїв з формулюванням правильного управлінського рішення на основі цієї моделі.
49	Наведена правильна скорочена інтерпретація параметрів моделі, обчислених критеріїв з формулюванням правильного управлінського рішення на основі цієї моделі.
48	Наведена правильна детальна інтерпретація параметрів моделі, обчислених критеріїв без формулювання правильного управлінського рішення на основі цієї моделі.
47	Наведена правильна скорочена інтерпретація параметрів моделі, обчислених критеріїв без формулювання правильного управлінського рішення на основі цієї моделі.

11	Наведена скорочена інтерпретація не всіх параметрів моделі, обчислених критеріїв: відсутня інтерпретація одного критерію моделі.
10	Наведена детальна інтерпретація не всіх параметрів моделі, обчислених критеріїв: відсутня інтерпретація двох критеріїв моделі.
9	Наведена скорочена інтерпретація не всіх параметрів моделі, обчислених критеріїв: відсутня інтерпретація двох критеріїв моделі.
8	Наведена детальна інтерпретація не всіх параметрів моделі, обчислених критеріїв: відсутня інтерпретація критеріїв моделі.
7	Наведена скорочена інтерпретація не всіх параметрів моделі, обчислених критеріїв: відсутня інтерпретація критеріїв моделі.
6	Наведена інтерпретація параметрів моделі, обчислених критеріїв з формулюванням управлінського рішення на основі цієї моделі. Зроблено п'ять помилок.
5	Наведена інтерпретація параметрів моделі, обчислених критеріїв без формулювання управлінського рішення на основі цієї моделі. Зроблено п'ять помилок.
4	Наведена інтерпретація параметрів моделі з формулюванням управлінського рішення на основі цієї моделі. Зроблено шість і більше помилок.
3	Наведена інтерпретація параметрів моделі, без формулювання управлінського рішення на основі цієї моделі. Зроблено шість і більше помилок.
2	Наведено загальні відомості про економіко-математичні моделі, без інтерпретації параметрів, обчислених критеріїв вказаної у завданні моделі.
1	Наведено загальні не правильні відомості про економіко-математичні моделі, без інтерпретації параметрів, обчислених критеріїв вказаної у завданні моделі.
0	Відсутня відповідь

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
242 ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ
(перелік теоретичних питань)

1. Мета класифікації видів туризму та туристичних ресурсів, огляд існуючих класифікацій.
2. Основні, супутні та додаткові послуги у галузі туризму.
3. Класифікація туристичних потоків та методики їх аналізу.
4. Етапи розвитку світової туристичної галузі.
5. Історія туристичної діяльності в Україні.
6. Система органів державної влади, що регулюють туристичну діяльність в Україні.
7. Регулювання туристичної діяльності в Україні на рівні органів місцевого самоврядування.
8. Проблемні аспекти ліцензування туристичної діяльності.
9. Сертифікація та стандартизація у галузі туризму.
10. Основні положення Закону України "Про туризм".
11. Особливості страхової діяльності у галузі туризму.
12. Огляд міжнародних договорів України у галузі туризму.

13. Складові туристичної політики держави.
14. Туристична політика країн Європейського Союзу.
15. Діяльність міжнародних організацій у сфері туризму.
16. Діяльність національних організацій у сфері туризму.
17. Заходи із забезпечення безпеки перебування туристів.
18. Роль Всесвітньої організації охорони здоров'я у регулюванні міжнародних туристичних потоків.
19. Сутність та зміст державних програм розвитку туризму. Вимоги до структури програми.
20. Сутність та зміст регіональних програм розвитку туризму. Вимоги до структури програми.
21. Проблеми державного фінансування галузі туризму в Україні.
22. Перспективи державно-приватного партнерства у галузі туризму.
23. Визначення рекреаційного потенціалу. Методики оцінки рекреаційного потенціалу країни.
24. Огляд туристичних ресурсів країн Азії. Прогноз розвитку рекреаційного потенціалу даного регіону.
25. Огляд туристичних ресурсів країн Африки. Прогноз розвитку рекреаційного потенціалу даного регіону.
26. Огляд туристичних ресурсів країн Європи. Прогноз розвитку рекреаційного потенціалу даного регіону.
27. Огляд туристичних ресурсів країн Північної та Центральної Америки. Прогноз розвитку рекреаційного потенціалу даного регіону.
28. Огляд туристичних ресурсів країн Південної Америки. Прогноз розвитку рекреаційного потенціалу даного регіону.
29. Огляд туристичних ресурсів Австралії та Океанії. Прогноз розвитку рекреаційного потенціалу даного регіону.
30. Види виставок. Особливості організації туристичних виставок.
31. Проблемні аспекти створення кадастру рекреаційних ресурсів.
32. Головні підходи до районування країн світу з метою обліку туристичних ресурсів та планування подорожей.
33. Головні підходи до районування регіонів України з метою обліку туристичних ресурсів та планування подорожей.
34. Поняття рекреаційного навантаження та способи його розрахунку.
35. Процедура реєстрації суб'єктів туристичної діяльності.
36. Процедура реєстрації закладів розміщування.
37. Особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємств туристичної галузі.
38. Основні візові режими та види віз.

39. Особливості візового режиму у країнах Шенгенської угоди та ЄС.
40. Види дипломатичних установ. Діяльність дипломатичних установ у сфері туризму.
41. Особливості оподаткування підприємств туристичної галузі.
42. Методи організації статистичних спостережень у сфері туризму.
43. Методи оцінки впливу сезонності. Способи зменшення негативного впливу чинника сезонності на діяльність туристичних підприємств.
44. Роль галузі туризму у формуванні ВВП країни.
45. Основні фінансові показники оцінки діяльності туристичного підприємства (за видами підприємств).
46. Методики сегментування споживачів туристичних послуг.
47. Проблеми забезпечення сектору соціального туризму в Україні.
48. Переваги та недоліки державної та приватної власності на рекреаційні ресурси.
49. Особливості ціноутворення у галузі туризму.
50. Види квот (у організації діяльності закладів розміщування, пасажирських перевезеннях).
51. Види інновацій. Інноваційна діяльність у галузі туризму. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності.
52. Використання геоінформаційних технологій у туристичній діяльності.
53. Принципи роботи систем бронювання туристичних послуг.
54. Проблемні аспекти віртуалізації туристичних послуг.
55. Класифікація засобів автоматизації роботи туристичного підприємства.
56. Класифікація та приклади використання соціальних мереж у туристичній діяльності.
57. Методи оцінки ефективності засобів інтернет-комунікацій у реалізації туристичних послуг.
58. Вимоги щодо змісту офіційних сайтів туристичних ресурсів країни та регіону.
59. Перспективи онлайн-реалізації туристичних послуг в Україні. Завдання державного регулювання електронної торгівлі.
60. Поняття туристичної інфраструктури та її складові.
61. Вимоги щодо організації мережі екскурсійних маршрутів.
62. Вимоги щодо організації в'їзного туризму (на мікро- та макрорівнях).
63. Вимоги щодо організації подорожей за кордон (на мікро- та макрорівнях).
64. Вимоги щодо організації внутрішнього туризму (на мікро- та макрорівнях).

65. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток міжнародного туризму.
66. Особливості працевлаштування у галузі туризму. Вимоги до персоналу туристичних підприємств.
67. Перспективи розвитку освітнього туризму в Україні.
68. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні.
69. Перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні.
70. Перспективи розвитку спортивного туризму в Україні.
71. Перспективи розвитку екскурсійного та пізнавального туризму в Україні.
72. Перспективи розвитку рекреаційного туризму в Україні.
73. Географічна структура туристичного споживання України.
74. Договірна діяльність у галузі туризму. Види договорів.
75. Процедура пропуску через державний кордон України фізичних осіб. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Зв'язок між державною політикою у сфері міграції та обсягами туристичних потоків.
76. Форми здійснення іноземних інвестицій. Регулювання інвестиційної діяльності у галузі туризму.
77. Стандартна структура та зміст бізнес-плану, інвестиційного плану, техніко-економічного обґрунтування.
78. Структура національного туристичного ринку України за видами та країною походження підприємств.
79. Вплив міжнародних рейтингів на імідж України як туристичного напрямку (на прикладі індексів Всесвітнього економічного форуму та ін.).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка рекреації та туризму [Електронний ресурс]: навч. посіб. / О. А. Сущенко, О. О. Стрижак, Н. А. Дехтяр [та ін.] ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (1,48 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 346 с.
2. Sushchenko O. Organization of Tour Guiding [Electronic resource]: textbook / O. Sushchenko, O. Akhmedova ; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. - E-text data (750 KB). - Kharkiv: S. Kuznets KhNUE, 2020. – 233 p.
3. Organisation of the Restaurant Industry: textbook: [Electronic edition] / compiled by O. O. Akhmedova, O. A. Sushchenko. – Kharkiv: S. Kuznets KhNUE, 2019. – 185 p.

4. Сущенко О. А. Маркетингові комунікації в туристичній діяльності [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. А. Сущенко, К. Г. Наумік-Гладка, М. В. Алдошина ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (1,32 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 217 с.

5. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні: монографія / Дехтяр Н. А. – Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. – 470 с.

6. Розвиток туризму в умовах цифровізації економіки [Електронний ресурс]: монографія / О. А. Сущенко, Н. А. Дехтяр, О. П. Клок [та ін.]; за заг. ред. О. А. Сущенко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. — Електрон. текстові дан. (4,81 МБ). — Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. — 200 с.

7. Бережна Н. І. Національна економіка: навч. посіб. / Н. І. Бережна, М. С. Бріль, Л. В. Єфремова, О. М. Кліменко Х. : ХНЕУ, 2010. – 199 с.

8. Беседовський О. М. Сучасні методи та моделі обробки даних в інформаційних системах / О. М. Беседовський, І. О. Золотарьова, С. П. Євсєєв та ін. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 539 с.

9. Василенко В.О. Конкурентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу [Текст] : навч. посіб. / Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – К. : Освіта України, 2012. – 506 с.

10. Волошин І.М., Матвійчук Л.Ю., Ненько К.В. Туристичні ресурси України з атласом туристичних мандрівок : довідк. вид. / каф. туризму Львівський держ. ун-т фіз.культури. – Львів : [ЛДУФК], 2015. – 437 с.

11. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – К. : ЦУЛ, 2013. – 178 с.

12. Економіко-математичні методи і моделі: економетрика [Електронний ресурс]: Підручник / В.В. Вітлінський, Т.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2013.

13. Економіко-математичні методи та моделі: оптимізація: Навч. посіб. [Електронний ресурс] / В.В. Вітлінський, Т.О. Терещенко, С.С. Савіна. - К.: КНЕУ, 2016. – 303 с.

14. Єрмаченко В. Є. Дослідження світового та регіональних туристичних ринків [Текст]: конспект лекцій / Харківський національний економічний університет. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 239 с.

15. Законодавство про туризм та готельний бізнес. – Х. : [б. в.], 2010. – 162 с.

16. Клебанова Т. С. Математичні методи і моделі ринкової економіки : навч. посіб. для вищих навч. закл. / Т. С. Клебанова, О. І. Черняк, О. В. Раєвнева. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 454 с.
17. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навч. посіб. / О. О. Любіцева. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К. : Альтерпрес, 2008. – 300 с.
18. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) [Текст] : навч. посіб. – 3-є вид., перероб. та доп. – К. : Альтерпрес, 2006. – 430 с.
19. Мальська М. П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: навч. посіб. для студентів ВНЗ / М. П. Мальська, О. Ю. Бордун; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Київ : ЦУЛ, 2012. - 246 с.
20. Малярець Л. М. Економіко-математичні методи та моделі : навчальний посібник / Л. М. Малярець. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 412 с. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29181>
21. Прикладна економетрика [Електронний ресурс] : навч. посіб. у 2-х ч. Ч. 1 / Л. С. Гур'янова, Т. С. Клебанова, С. В. Прокопович [та ін.] ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (1,69 МБ). - Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. - 248 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 239-245. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/19846>
22. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посіб.; рекомендовано МОН / [под ред. О.В. Раєвневої]. – Х. : ІНЖЕК, 2014. – 576 с.
23. Труніна І.М., Сущенко О.А., Ліхоносова Г.С. Конкурентоспроможність підприємницької діяльності (туристична галузь) [Текст] : підручник; затв. МОН України – 2-ге вид., перероб. і доп. – Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2017. – 266 с.
24. Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму: підручник / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. – К. : Знання, 2013. – 334 с.

Голова предметної комісії

Тетяна ШТАЛЬ